

➔ Hoofdstuk 7

Sporteconomie, -management en -marketing

Koen Breedveld

In de wereld van de economie van de sport gaat het tegenwoordig vooral over sportevenementen. Het publicatieoverzicht laat zien dat er dit jaar maar liefst tien onderzoeken zijn gedaan naar de betekenis van evenementen voor de lokale economie. De meeste van die onderzoeken hebben plaatsgevonden conform richtlijnen die zijn opgesteld door 'WESP'-onderzoekers (www.evenementenevaluatie.nl). De communicatie over het evenementenonderzoek binnen dit platform heeft geleid tot richtlijnen die het uitvoeren van het onderzoek vergemakkelijken en stimuleren, en tegelijk de kwaliteit ervan verhogen doordat uitkomsten beter vergelijkbaar worden. Daarmee bewijst dit platform zijn betekenis. Op een ander terrein, het sportdeelname-onderzoek, vervult het 'RSO-platform' al jarenlang een zelfde, even zinvolle functie. Met relatief kleine inspanningen hebben beide initiatieven waardevolle bijdragen geleverd aan de verbetering van het sportonderzoek.

'De WESP'-richtlijnen concentreren zich nu op het onderzoek naar de economische betekenis van evenementen. In toenemende mate echter interesseren beleidsmakers zich echter ook voor andere mogelijke maatschappelijke effecten van

sportevenementen. Het is dan ook verheugend dat er, onder auspiciën van de WESP, nu ook gewerkt wordt aan richtlijnen voor het doen van onderzoek naar de effecten van sportevenementen op de sportparticipatie (Hover & De Groot, 2013), op het milieu (Hover et al., 2013) en op 'vitaliteit' (Hover & Strijk, 2013).

De studies die al zijn uitgevoerd naar de maatschappelijke betekenis van sportevenementen, wijzen doorgaans uit dat het nog niet zo eenvoudig is om dergelijke effecten te registreren. Bij 'economie' vormt het schatten van de rond en door het evenement verrichte uitgaven van bezoekers en deelnemers het hoofdbestanddeel. Bij cohesie, of vitaliteit, gaat het eerder om de realisatie van duurzame gedragsveranderingen. Het sportevenement is daarin maar één van de factoren, en bovendien veelal niet de belangrijkste (zie De Groot et al., 2012; Van Bottenburg et al., 2012). Bovendien dooft dat effect doorgaans snel uit, terwijl de beoogde gedragsveranderingen bij voorkeur duurzaam zijn. Het meten en bewerkstelligen van 'maatschappelijke' effecten is dus ook niet een simpele *copy-paste* van methodieken die nu gangbaar zijn in het domein van de economische effecten. Het maatschappelijke domein kent andere vraagstukken, en eigenstandige onderzoeksmethodieken (en -valkuilen).

Het verrichte onderzoek laat dan ook een gemengd beeld zien. De Groot et al. (2012) namen enkele van de grotere Nederlandse sportevenementen onder de loep. Hun conclusie is dat de evenementenorganisatoren snel in de uitvoering schieten, en weinig stilstaan bij de vraag hoe ze maatschappelijke betekenis kunnen creëren. De onderzoekers achten het aannemelijk dat de opgezette *side events* een maatschappelijke spin-off hebben gehad. Op basis van hun ervaringen komen de onderzoekers tot aanbevelingen om die spin-off te vergroten (zie ook Brinkhof et al., 2012).

In opdracht van het Ministerie van VWS verrichtten Van Bottenburg et al. (2012) een literatuurstudie naar de maatschappelijke betekenis van topsport. De conclusie is dat 'topsport kansen biedt op ontplooiing, enthousiasmeert, bijdraagt aan identificatie en verbondenheid en de economie stimuleert, maar dat deze invloeden en effecten niet automatisch tot stand komen'. De onderzoekers wijzen erop dat 'het onderzoek naar de maatschappelijke invloed en effecten van topsport groeiende is, maar nog altijd zeer beperkt van omvang'.

Interessant zijn de twee studies die zijn gedaan naar de betekenis van 'London 2012'. Brinkhof et al. (2012) rapporteren over studentenonderzoek ter plekke, naar de 2.700 zogeheten 'Inspire'-projecten. Op basis van observaties en interviews bij elf projecten in het voorjaar van 2012 komen de onderzoekers tot zeer concrete aanbevelingen om de maatschappelijke betekenis van dergelijke projecten te vergroten (zoals: 'houd rekening met de context van het evenement, sluit aan bij de uitvoeringspraktijk, zorg voor verbinding tussen evenement en activiteit').

Hover et al. (2013c) hanteerden een andere aanpak. Voor hun *story of London* verzamelden zij de afgelopen jaren stelselmatig wat er over 'London 2012' aan onderzoeken verscheen. Op basis daarvan signaleren ze dat de sportdeelname in het Verenigd Koninkrijk tussen 2005 en 2013 niet is gestegen, maar dat de Spelen wel in velerlei andere opzichten aantoonbaar van betekenis zijn geweest voor de Britse sport, economie en samenleving (zie ook Elling, 2012a; 2012b).

Buiten het domein van de sportevenementen verschenen er het afgelopen jaar twee betekenisvolle studies over de economie van de sport. De Vlaming Dejonghe (2012) geeft in *Sport en economie: samen in de spits*, een herziene uitgave van het studieboek *Sport en economie: een aftrap*, een overzicht van de breedte van dit veld. Het boek is volledig geactualiseerd en bevat een schat aan sporteconomische gegevens, mondiaal, Europees, over Vlaanderen als ook over Nederland. De andere studie is van het Centraal Bureau voor de Statistiek en schetst de bijdrage van sport aan de Nederlandse economie. Op basis van een overweldigende hoeveelheid cijfers komt het CBS tot de conclusie dat de sportgerelateerde bestedingen in 2006 11,4 miljard euro bedroegen (1,3% van de totale bestedingen) en dat de toegevoegde waarde van de sport aan de economie 1,0 procent bedraagt (van het BBP, Bruto Binnenlands Product). De methodiek die het CBS daarbij hanteert is die van de Sport Satellite Accounts, die ook in andere Europese landen wordt toegepast. Verwacht wordt dat het CBS in 2013 of 2014 met nieuwe cijfers komt, vermoedelijk over 2008 en 2010.

7.1 Kwaliteitszorg/innovatie en management

- Broeke, A. & Hattink, B.H. (2013). *Basisboek sportmanagement. Managing professionals in sport en bewegen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.
- Vos, S. & Scheerder, J. (2012). *Sport- en beweegmanagement in de lage landen. Strategisch en operationeel managen van sport- en beweegorganisaties*. Gent: Academia Press.

7.2 Marketing en sponsoring

- Kok, R. & Gruijters, H. (2013). *Sportmarketing, derde editie*. Amsterdam: Pearson Benelux Bv.

7.3 Sporteconomie

- Dejonghe, T. (2012). *Sport en economie: samen in de spits*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Meulen, J. van der, Boskamp, J., Daems, E., Goossens, R., Oostrom, C., Tillaart, J. van den, Oldenboom, E. & Boer, W.I.J. de (2012). *De bijdrage van sport aan de Nederlandse economie*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)/ Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN).
- Statistics Netherlands & Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)(2012). *Methodological Manual for a Sport Satellite Account*. Den Haag/Heerlen: Statistics Netherlands.

7.4 Evenementen en media

- Adrichem, I. van & Heuvel, M. van den (2012). *EK waterpolo 2012. Tevredenheid, beleving & economische impact*. Den Haag/Tilburg: Haagse Hogeschool/Fontys Economische Hogeschool Tilburg.
- Blom, B., Bogers, M., Doeser, M., Smulders, D., Teeuwen, M. (Uitvoering) & Oldenboom Egbert (red.)(2012). *Spin Off onderzoek NK Fantastic Gymnastics 2012. Economische impact*. Rotterdam/Epse: Hogeschool Rotterdam/Meerwaarde Community Building.
- Boer, W. de (2012). *World Cup BMX Supercross Papendal 2012. Bezoekersprofiel, economische impact, mediawaarde*. Nijmegen: HAN Sport en Bewegen, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen/Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP).
- Boer, W. de (2013a). *NK Baanwielrennen 2012. Economische impact en bezoekersprofiel*. Nijmegen: HAN Sport en Bewegen, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen/Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP).
- Boer, W. de (2013b). *NK Indooratletiek Senioren 2013. Economische impact en bezoekersprofiel*. Nijmegen: HAN Sport en Bewegen, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen/Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP).
- Bottenburg, M. van, Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S. & Romijn, D. (2012). *De maatschappelijke betekenis van topsport: literatuurstudie in opdracht van het Ministerie van VWS*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Brinkhof, S. Dijk, B. & Eekeren, F. van (2012). *Inspired by London 2012. Onderzoeksrapport van 11 case studies naar de maatschappelijke legacy van de Olympische Spelen in Londen uitgevoerd in opdracht van NISB*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO).

- Elling, A. (2012a). *Factsheet Euro 2012 en (sportieve) nationale trots*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Elling, A. (2012b). *Topsport en nationale trots. Paralympische Spelen 2012*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Groot, M. de, Blom, S. & Gugten, M. van der (2012). *Meer halen uit sportevenementen. Evaluatie VWS beleidskader pilots sportevenementen*. Amsterdam: DSP-groep.
- Heuvel, M. van den (2013). *De Lage Landen Marathon Eindhoven 2012. Economische impact, waardering, bezoekers- en deelnemersprofiel*. Tilburg: Fontys Economische Hogeschool Tilburg, Lectoraat Sportbusiness.
- Hover, P. (Mulier Instituut) & Groot, M. de (DSP-groep)(2013). *Richtlijnenhandboek participatie en cohesie*. Utrecht/Amsterdam: Mulier Instituut/DSP-groep.
- Hover, P. (Mulier Instituut), Oldenboom, E. (MeerWaarde), Straatmeijer, J. (Mulier Instituut) & Kock, J. (MeerWaarde)(2013a). *Prognose economische impact Rabobank Hockey World Cup 2014*. Utrecht/Epse: Mulier Instituut/MeerWaarde.
- Hover, P. (Mulier Instituut), Peeters, P. (NHTV) & Verbeek, D. (NHTV)(2013b). *Richtlijnenhandboek milieu*. Utrecht/Breda: Mulier Instituut/NHTV.
- Hover, P. & Romijn, D. (2012). *Factsheet sportevenementen. Katalysator voor participatie en cohesie?* Utrecht: Mulier Instituut.
- Hover, P. (Mulier Instituut) & Schendel, A. van (NHTV)(2012). *Quick scan evaluatie sportevenementen*. Utrecht/Breda: Mulier Instituut/NHTV.
- Hover, P., Straatmeijer, J., Romijn, D. & Breedveld, K. (2013c). *The story of London 2012. De maatschappelijke betekenis van de Olympische en Paralympische Spelen 2012*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Hover, P. (Mulier Instituut) & Strijk, J. (TNO)(2013). *Richtlijnenhandboek leefstijl & vitaliteit*. Utrecht/Leiden: Mulier Instituut/TNO.
- KNVB Expertise (2012a). *Eredivisie Fan Onderzoek 2011/'12*. Zeist: KNVB Expertise.
- KNVB Expertise (2013a). *Eredivisie Fan Onderzoek 2012/'13*. Zeist: KNVB Expertise.
- KNVB Expertise (2012b). *Jupiler League Fan Onderzoek 2011/'12*. Zeist: KNVB Expertise.
- KNVB Expertise (2013b). *Jupiler League Fan Onderzoek 2012/'13*. Zeist: KNVB Expertise.
- KNVB Expertise (2013c). *Het Seizoen in cijfers 2011/'12*. Zeist: KNVB Expertise.
- Schendel, A. van, Hover, P. & Bakker, S. (2013). *Grote Prijs Adrie van der Poel 2013. Factsheet Quick scan evaluatie sportevenementen*. Breda/Utrecht: NHTV/Mulier Instituut.
- Schoemaker, J. (2012). *Europees Kampioenschap Handboogschieten Amster-*

dam 2012. *Evaluatie economische impact, tevredenheid & promotionele waarde*. Nijmegen: HAN Sport en Bewegen, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen/Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP).

- Slangen, H. (Zuyd Hogeschool), Hover, P. (Mulier Instituut), Bakker, S. (Mulier Instituut), Pardal de Sousa, S. (Zuyd Hogeschool), Schendel, A. van (NHTV), Jong, E. de (NHTV) & Gool, W. van (NHTV)(2013). *Evaluatie WK wielrennen 2012. Economische impact, beleving onder lokale bevolking en promotionele waarde*. Heerlen: Zuyd Hogeschool.

7.5 Masterscripties

- Bodt, M. (2012). *Publiek-private samenwerking: Wanneer is één plus één nu echt drie? Onderzoek naar de complexiteit van publiek-private samenwerking en de organisatorische aspecten*. Utrecht/Ede: Universiteit Utrecht (USBO), Sportbeleid & Sportmanagement.
- Esch, D. van (2012). *Externe sportbestuurders. Een onderzoek naar de ervaringen met betrekking tot de plaatsing van bestuurders uit het bedrijfsleven en openbaar bestuur in besturen van sportbonden*. Utrecht: Universiteit Utrecht (USBO), Sportbeleid & Sportmanagement.
- Groothuis, I. (2012). *You cannot win without losing. What impact does sport have on the economy of districts in Rotterdam?* Rotterdam: Erasmus University Rotterdam, School of Economics.
- Hartendorp, T. (2013). *Sport psychology applicable on Poker/Gaming event*. Wageningen: Universiteit Wageningen, Leisure, Tourism and Environment.
- Lemmers, M. (2012). *Verdeeld in stukken, toch één. Een kwalitatief onderzoek naar de betekenisgeving van sportbeleidsmedewerkers en sportuitvoerders na een verzelfstandiging*. Utrecht: Universiteit Utrecht (USBO), Sportbeleid & Sportmanagement.
- Roer, A. van (2013). *Genereren van geld voor het jeugdsportfonds. 'Alle kinderen moeten de mogelijkheid hebben om te sporten in verenigingsverband'*. Groningen: Wagner Group/Sport Management Instituut, Sport Management.
- Roest, F. (2013). *Social media en fan engagement. Hoe met behulp van sociale media de engagement van sportfans vergroot kan worden*. Groningen: Wagner Group/Sport Management Instituut, Sport Management.
- Schaik, F. van (2013). *Een online kennisnetwerk voor sportbestuurders*. Groningen: Wagner Group/Sport Management Instituut, Sport Management.
- Schreurs, I.M.L. (2013). *Professional football clubs. As long as it adds value*. Tilburg: Universiteit van Tilburg, Leisure Studies.

- Schrijvers, L.B.J. (2013). *‘Voor mij is het soms net vissen’*. Een kwalitatief onderzoek naar betekenissen gegeven aan supporterschap in het betaald voetbal. Utrecht/Zeist: Universiteit Utrecht (USBO), Sportbeleid & Sportmanagement.
- Umland, M. (2013). *To be different. Een studie naar de persoonlijkheidskenmerken van beginnende beroepsbeoefenaren die bepalend zijn voor succes in de sportmarketingbranche*. Groningen: Wagner Group/Sport Management Instituut, Sport Management.
- Verschuren, P. (2012). *The role of social media in the development of kite surfing as a sport*. Tilburg: Tilburg University, Leisure Studies.
- Verstappen, S. (2013). *Crowdfunding, de nieuwe manier van financiering in de sport?* Groningen: Wagner Group/Sport Management Instituut, Sport Management.
- Wigbold, N.A.G. (2013). *Managing after relegation. In which ways can scenario planning contribute to the management of Dutch professional football clubs?* Enschede: Universiteit Twente, Business Administration.
- Woudenberg, D. (2012). *Een onderzoek naar de factoren die van invloed zijn op de hoogtes van transfervergoedingen in het professionele voetbal*. Groningen: Wagner Group/Sport Management Instituut, Sport Management.